

MICHAEL CERNEA: DESPRE SOCIOLOGII BĂNCII MONDIALE

Interviu cu prof. MICHAEL CERNEA, luat de: Dr. JANET MANCINI-BILLSON, Director, Asociația Sociologică Americană

Publicația FOOTNOTES, organ al Asociației Americane de Sociologie, a publicat recent un articol despre activitățile de cercetare aplicată ale grupului de sociologi și antropologi sociali conduși de sociologul Michael Cernea, membru corespondent al Academiei Române, în cadrul Băncii Mondiale (BIRD – Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare) din Washington D.C. - SUA. Articolul este bazat, de fapt, pe un interviu cu profesorul Michael Cernea, interviu luat de Dr. J. Mancini-Billson, Directoarea Programului Academic și Profesional al Asociației Americane de Sociologie, autoarea articolului de mai jos, care încorporează largi părți ale interviului.

Publicăm mai jos traducerea acestui articol, cu ușoare prescurtări.

Peste 50 de sociologi și antropologi sociali lucrează la Banca Mondială cu sediul la Washington D.C., o remarcabilă comunitate de oameni de știință care se consacră introducerii și utilizării sociologiei ca știință în procesele de definire a politicii și programelor Băncii Mondiale pentru stimularea dezvoltării social-economice. Acest grup lucrează pe un spectru larg de necesități de dezvoltare, care decurg din sistemele de organizare socială a populațiilor din țările subdezvoltate. Sociologii Băncii Mondiale studiază, cercetează sistemele de producție și de stratificare socială din aceste țări și examinează în special problemele care afectează straturile sărace ale populației, grupurile indigene și tribale, femeile, contribuind cu prioritate la acele programe de dezvoltare care pot fi formulate astfel încât să se adreseze nevoilor și potențialului acestor grupuri sociale.

Shem Migot-Adholla, de pildă, un cunoscut sociolog kenian, studiază sistemele de proprietate funciară tipice din Africa; William Partridge și Scott Guggenheim, americani, și Ashraf Ghani, om de știință afgan, se concentrează asupra proceselor de dislocare sociale și strămutare de populații. Socioloaga italiană Maurizia Tovo, Paul Francisc (Anglia), Deepa Narayan (India), Arbi Ben Achow

(Tunisia) și Cynthia Cook (U.S.A.) conduc cercetări de analiză a cauzelor și efectelor sărăciei. Gloria Davis (U.S.A.), Ayse Kudat (Turcia) și antropologul german Maritta Koch-Weser se ocupă cu precădere de dimensiunile sociale ale mediului inconjurător. Marlaine Lockhead și Steven Heyneman lucrează în domeniul sociologiei educației și a dezvoltării resurselor umane, împreună cu mulți alții, din diferite țări. Banca Mondială angajează de asemenea sute de sociologi și antropologi din întreaga lume drept consultanți de specialitate și cercetători de teren. Printre acești consultanți s-au numărat și sociologi din România, ca de pildă, Ioan Mihăilescu în problemele sistemelor de învățământ, Ovidiu Bădina și Sorin M. Rădulescu pentru studiul privatizării pământului în Republica Moldova, și alții, participanți în anchete de opinie desfășurate în România ca parte a studiilor sociale ale Băncii Mondiale.

CEL MAI PUTERNIC GRUP DE SOCIOLOGI SPECIALIZAT ÎN DOMENIUL DEZVOLTĂRII

Prim-consilier al Băncii Mondiale în domeniul sociologiei și al politicii sociale, Michael Cernea a fost cel dintâi sociolog angajat vreodată în cadrul Băncii Mondiale, o instituție financiară internațională în care predomină economiștii și inginerii. Cernea a devenit membru al personalului de specialitate al Băncii în anul 1974, după ce condusese cercetări sociologice în Institutul de Filosofie al Academiei Române și după ce, în 1970, a fost „*Visiting Scholar*” la Centrul pentru Înalte Studii în domeniul Științelor Comportamentului Social din Stanford, California. Contextul numirii sale în postul de pioner al Băncii Mondiale l-a constituit reorientarea Băncii în direcția politicilor „de combatere a sărăciei”. Conducerea Băncii ajunsese la concluzia că este nevoie de un sociolog. „Sarcina a fost destul de intimidantă: trebuia să plasez sociologia pe harta Băncii Mondiale, care reprezenta, o adevărată fortăreață a economiștilor”, își reamintește Cernea astăzi, 20 de ani mai târziu. „Eram singurul de această specialitate într-o vastă instituție, și o bună bucată de vreme am rămas singurul”. Cernea a trebuit să convingă experții financiari și tehnici ai Băncii, care reprezentau imensa majoritate a personalului de specialitate și care nu știau ce este sociologia practică, de faptul că sociologia poate aduce o contribuție folositoare, unică. „Chiar unii dintre cei care mă susțineau nu prea știau să explice rolul meu și mă numeau pe jumătate în glumă, o <armă secretă> care va arăta ce poate face”, își amintește Cernea.

Deși teoriile sociologice ajută la explicarea transformărilor sociale, înlesnind astfel conceptualizarea și orientarea programelor Băncii Mondiale, Cernea a trebuit să lucreze „pe credit” până când forța perspectivei sociologice a început să devină evidentă. Treptat, pe măsură ce participa în programele Băncii din Africa și Asia, utilitatea contribuției sale sociologice devenea tot mai evidentă și convingătoare pentru colegii săi. În măsură crescândă, Cernea a fost solicitat să participe la activitatea de proiectare, evaluare sau supervizare a unor programe finanțate de bănci. Dintru început, el s-a străduit să aducă și alți sociologi și antropologi ca membri ai personalului Băncii sau în calitate de consultanți. În anii 1980-1989 numărul sociologilor a urcat la 30 sau 35 cu normă întreagă, și continuă să crească. În anul 1994, conducerea Băncii a instituit un nou mijloc pentru creșterea capacității Băncii de a face analize sociale. Acesta a constat într-un „Fond pentru activități inovatoare în

domeniul dezvoltării sociale” în valoare de două milioane de dolari cu ajutorul căruia alți 9 sociologi și antropologi au fost adăugați personalului pe termen lung, iar mulți alții au fost angajați pe termene scurte drept consultanți.

„Noi nu înălțăm un zid între sociologi și antropologi”, subliniază Cernea. „Noi desfășurăm activități asemănătoare, folosim aceleași cunoștințe de bază și pe teren utilizăm instrumente similare de analiză socială”. Înfruntând probleme complexe ale subdezvoltării, cercetătorii din domeniul acestor două științe surori au atins un grad de cooperare de învidiat în contextul muncii pe un spectru larg de proiecte”. La inițiativa lui Cernea a fost creat, acum peste 15 ani, „Grupul Sociologic al Băncii Mondiale” (*World Bank Sociological Group*). Acest grup se întrunește periodic pentru seminarii și dezbateri cu participarea și a altor specialiști (nesociologi) precum și a unor sociologi din afara Băncii. „Împreună, sociologii și antropologii Băncii Mondiale constituie în prezent cel mai puternic grup de cercetători sociali în domeniul dezvoltării care lucrează într-o singură instituție”, declară Cernea. Ei exercită în practică o influență crescândă asupra politicilor și programelor Băncii.

O SOCIOLOGIE ACTIVĂ ȘI IMPLICATĂ

Cu toate că procesele de dezvoltare și transformare socială sunt, prin definiție, obiectul de studiu al sociologilor, colectivul de la Banca Mondială abordează procesele dezvoltării – „nu numai ca obiect de studiu și observație științifice, ci aplicând cunoștințele și tehnicile științei sociale, în alcătuirea unor programe și măsuri care cauzează și accelerează dezvoltarea socială”. Aceasta este o activitate complexă, un pas uriaș dincolo de „ghicirea” impactului probabil al unor programe elaborate de alții și dincolo de simpla evaluare *post factum* a efectelor unor programe ce s-au terminat deja. „În studiile de evaluare, observă Cernea, înveți o lecție dar nu influențezi consecințele. În cazul nostru, noi suntem o parte integrantă în elaborarea propriu-zisă a programelor de dezvoltare”. Sociologii Băncii au participat nemijlocit la alcătuirea a sute și sute de proiecte vaste de dezvoltare rurală, de reînnoire urbană, de educație, asistență sanitară, irigații, capacitate hidroelectrică, construcții de drumuri și șosele, de așezări, de reducere a sărăciei în țări din Asia, Africa și America latină. „Noi ne folosim cunoștințele profesionale spre a înlesni și accelera dezvoltarea socio-economică și spre a ghida direcția în care are loc dezvoltarea. Sociologia, pentru noi, este un instrument activ și transformator”.

Lentila sociologică descoperă însă, de obicei, mai multe fațete ale dezvoltării, și sociologii Băncii dezvăluie atât consecințele pozitive cât și pe cele negative ale programelor de dezvoltare. Acest lucru conduce la alte intervenții sociologice importante în cadrul Băncii Mondiale: căci efectele adverse ale dezvoltării, odată identificate, trebuie să fie prevenite sau atenuate. Un caz tipic este contribuția decisivă a sociologilor la reglementarea proceselor de strămutare involuntară a populației.

Timp de decenii, deplasările forțate de populații cauzate de programe infrastructurale (de pildă, construcția de baraje hidroelectrice cu mari lacuri de acumulare care cauzează evacuarea locuitorilor din zona lacului) au fost tratate cu indiferență, drept un efect secundar și neglijabil al unor vaste programe de dezvoltare.

„Noi am adus o contribuție majoră, propunând Băncii Mondiale adoptarea unei politici care va proteja populația ce necesită a fi reasezată”, afirmă Cernea. Concepțiile recomandate de Cernea, bazate pe date empirice și articulate de el într-o politică armonizată cu obiectivele generale ale Băncii, au fost examinate la nivelurile succesive de luare a deciziilor în cadrul Băncii. Rezultatul a fost adoptarea și instituirea oficială a politicii propuse de Cernea încă din anul 1980. Ulterior, aceeași politică a fost adoptată de multe alte organizații internaționale confruntate cu problemele evacuării forțate a unor populații, precum și de unele țări asistate financiar de Banca Mondială.

SOCIOLOGIA TREBUIE SĂ INFLUENȚEZE POLITICA DEZVOLTĂRII, NU NUMAI PROGRAME RĂZLEȚE

Cernea privește elaborarea politicii de transformare socio- economică drept un exemplu de sociologie aplicată – un proces ce consistă în „coborârea de pe raftul bibliotecii” a conceptelor sociologice, ștergerea lor de praf, „infuzarea, lor în politicile și normele interne și remodelarea practicilor organizaționale”. El este convins de faptul că descoperirile generate de cercetările sociale empirice și însăși teoria sociologică pot influența practica socială viitoare în mod esențial numai prin intermediul politicii. În activitățile de dezvoltare socială sprijinite de stat, spune Cernea, „numai politicile au autoritatea proiectării asupra programelor și investițiilor concrete”. Cu toate că echipa de sociologi/antropologi ai Băncii Mondiale nu are influență asupra fiecăruia dintre proiectele Băncii, luate în parte, sociologii aduc în mod consecvent argumente conceptuale, de care se ține cont: „Dacă reușim să ne convingem colegii de necesitatea și eficacitatea strategiilor și politicilor pe care le recomandăm, masive surse financiare sunt mobilizate pentru a le executa și aceasta afectează pozitiv viețile a milioane de oameni”, spune Cernea.

Sociologii și antropologii au avut un rol nemijlocit în elaborarea și redactarea unor documente care formulează politica oficială a Băncii Mondiale în diferite domenii: de pildă, politica de finanțare a învățământului elementar (primar) în țările în curs de dezvoltare; politici de mobilizare a femeilor în procesele de dezvoltare; politica de protejare a populațiilor indigene și tribale; politica de investiții în reîmpădurire; politica de antrenare a organizațiilor non-guvernamentale în programele de asistență ale Băncii etc. „Noi urmărim să utilizăm fluxul de cunoștințe ce rezultă atât din cercetările operaționale, cât și din cercetările teoretice fundamentale”, explică Cernea, „pentru a crea un cadru adecvat de acțiune socială și implementare a programelor de dezvoltare”. A separa cercetările aplicate de cele teoretice în munca noastră de sociologi, ar însemna să micșorăm capacitatea noastră de a recomanda reforme sociale și politici adecvate. În schimb, odată ce politica într-un anumit domeniu a fost elaborată, evaluarea modului în care ea este executată și a efectelor ei în lumea reală îmbogățește arsenalul nostru de cunoștințe sociologice cu concepte, teorii și metode.

Sociologii Băncii au încorporat constant rezultatele cercetărilor aplicate și lecțiile distilate din operațiile de teren înapoi în politica și strategiile organizației.

Numeroase programe de strămutare a populației în țări cum ar fi Argentina, India, China, Mexic sau Kenya au fost concepute și formulate cu ajutorul direct al sociologilor. Există numeroase dificultăți și nereușite în implementarea unor asemenea acțiuni de reșezare, spune Cernea, și eforturi deosebite sunt întreprinse în multe țări pentru a le remedia. Dar dacă asemenea proiecte sunt elaborate doar de către ingineri sau economiști fără contribuția specialiștilor sociali, ele au multe șanse să eșueze din punct de vedere social.

LUPTA CU PREJUDECĂȚILE CENTRATE PE ECONOMIE

Banca Mondială, remarcă Cernea, se mândrește cu faptul că este ceea ce se numește o „*knowledge organisation*”, o organizație care își întemeiază activitățile pe „cunoaștere”. În acest context organizațional, fiecare disciplină trebuie să demonstreze utilitatea practică a volumului și instrumentelor de cunoaștere pe care le oferă. Aceasta implică adesea controverse intelectuale, cere corectarea prejudecăților care persistă împotriva sociologiei. „Este poate o tautologie să afirmi că procesul dezvoltării socio-economice depinde și de variabile sociale și culturale însă pentru mulți specialiști în domeniul finanțelor, sau experți tehnici – spune Cernea – acesta nu este încă un adevăr dovedit, verificat, demonstrat. Pregătirea lor universitară teoretică, deși dobândită în universități de înalt prestigiu, include adesea foarte puțin studiu sociologic. Deoarece conceptele sociologice nu au pătruns organic în viziunea lor profesională, mulți asemenea experți tind să omită actorii sociali și forțele sociale din imaginea pe care și-o fac despre anatomia și mecanismele proceselor de dezvoltare”. „Viziunile intelectuale tind să devină centrate unilateral pe economie (*econocentric models*), sau centrate unilateral pe tehnică (*technocentric models*) sau pe mărfuri (*commodocentric models*), preocupându-se mai curând de produsele fizice, de «obiecte» decât de actorii sociali, de producători”. Aceste „modele” teoretice sunt incomplete, deformate (*biased*). Unii economiști, de exemplu, sunt tentați să presupună că pot regla procesele economice și că în consecință toate celelalte procese se vor regla de la sine (*get the economics right and everything else will fall into place*). „Pe cât de liniștitor poate suna acest argument economic” spune Cernea, „pe atâtă este de unilateral și înșelător”. Sociologii susțin, dimpotrivă, că cei care lucrează în domeniul dezvoltării trebuie să acorde atenție atât actorilor sociali cât și modelelor de organizare socială. „Componentele sociale ale unui program de dezvoltare, remarcă Cernea nu sunt mai puțin importante decât componentele economice. Vocația noastră este de a pune oamenii, actorii sociali, în centrul paradigmei dezvoltării și în centrul intervențiilor deliberate pentru accelerarea dezvoltării”.

A propune soluții constructive care să faciliteze dezvoltarea și schimbarea socială nu este o sarcină simplă. „Sociologii nu pot scoate din buzunar soluții magice – noi trebuie să studiem situația de fapt, să aflăm ce gândesc oamenii, ce nevoi au, dacă sunt sau nu sunt pregătiți să acționeze social într-un anumit fel, și apoi să readucem aceste informații la masa de lucru”. Cernea observă că, în calitate de sociologi care lucrează în domeniul dezvoltării, el și colegii săi pun un accent deosebit pe importanța de a scrie despre experiențele lor, precum și pe rafinarea concluziilor metodologice și conceptuale ale „muncii de bucătărie pentru pregătirea programelor

pe scară largă" (*kitchen-work on preparing large-scale programs*). Ei au publicat numeroase articole, monografiile și cărți, precum și un volum special cu bibliografia adnotată (cca. 300 pagini), a tuturor studiilor sociologice și antropologice pe tema dezvoltării scrise de sociologii Băncii Mondiale, care poate fi folosită atât în învățământ, cât și de către practicieni. Aceste publicații pot fi comandate direct la Librăria Băncii Mondiale, 1818 H.Street, Washington, D.C. 20433.

Altminteri, spune Cernea, „dacă nu reușim să transmitem cunoașterea sociologică încoace și încolo (*back and forth*), deschis, liber, într-un „du-te-vino” frecvent între practică și teorie, între teorie și practică, însăși disciplina sociologică este sărăcită. Considerați, de pildă, situația internă din Statele Unite ale Americii și problemele sociale curente. Răspunsuri sociologice bine întemeiate la aceste probleme sunt de o necesitate imperioasă. Dar câți sociologi sunt realmente implicați în reorganizarea curentă a sistemului de sănătate publică sau în alte experimente macrosociale?”. Aceasta este o obligație a profesiei sociologice în totalitatea ei, dar o obligație insuficient îndeplinită. Sociologii americani nu au afirmat cu suficientă rigoare, importanța sociologiei pentru viața publică. „De pildă, comunitatea (*lobby-ul*) cercetătorilor în științele sociale, declară Cernea, este mai puțin organizată, mai puțin concentrată și influentă decât *lobby-ul* activităților pentru protecția mediului înconjurător”. Și totuși, dimensiunile sociale ale protecției mediului înconjurător revendică instrumentele analitice ale sociologiei, în genere nu mai puțin decât instrumentele științelor naturale. De exemplu, un prejudiciu adus mediului înconjurător necesită frecvent o soluție socială mai mult chiar decât una tehnică. Este datoria sociologiei să aducă o contribuție decisivă la protecția mediului înconjurător. „În cadrul Băncii Mondiale, mulți dintre sociologii noștri lucrează direct asupra problemelor deteriorării mediului înconjurător deoarece noi considerăm aceste probleme ca fiind efecte sociale mai mult decât procese naturale”, adaugă el.

Sociologii înșiși trebuie să devină tot mai conștienți de potențialul imens al disciplinei noastre, argumentează Cernea. În primul rând, este necesar ca universitățile să asigure o mai bună pregătire sociologilor pentru a practica efectiv sociologia, nu numai pentru a preda sociologia. În al doilea rând, trebuie să-i învățăm pe studenții altor discipline în ce fel poate fi utilizată sociologia, astfel încât studenții de astăzi în domeniul ingineriei, științelor naturale, economiei, dreptului, finanțelor, managementului și administrației să înțeleagă de ce sociologia trebuie utilizată ca instrument indispensabil în luarea deciziilor. În al treilea rând, este necesar ca noi, sociologii, să lărgim și să rafinăm arsenalul de instrumente pentru activitatea practică și pentru conceptualizarea politicii sociale. Noi trebuie să învățăm cum să măsurăm mai exact și cum să introducem și analize economice în „modelele” noastre sociologice. „Nevoia de sociologie este intrinsecă în toate domeniile, dar noi trebuie să clarificăm această necesitate implicită. Întreaga profesie sociologică trebuie să se angajeze în demonstrarea nevoii intrinseci de cunoaștere socială și în furnizarea acestei cunoașteri”.

Prezența Asociației Americane de Sociologie în viața publică stimulează folosirea sociologiei în programele publice. „Aceasta reprezintă un serviciu adus societății nu doar sociologiei. Noi nu trebuie să fim timizi în ceea ce privește modul în care sociologia poate fi utilă. Ajutorul pe care sociologia îl poate da societății aduce

un beneficiu mult mai însemnat decât beneficiul în locuri de muncă pentru sociologi ca indivizi”. Cernea consideră că antropologia americană a fost mai promptă în a recunoaște valoarea și necesitatea antropologiei aplicate decât a fost sociologia față de practicienii ei. Pentru contribuția sa în domeniul antropologiei, Asociația Antropologică Americană i-a decernat lui Cernea Premiul Solon Kimball, în 1988. Iar în 1995, Cernea a primit și premiul Bronislaw Malinowski. Cernea afirmă că interesul societății în promovarea sociologiei, nu doar interesul de grup al sociologilor înșiși. Cernea se referă la interesul general al societății în aplicarea cunoștințelor sociologiei nu numai la nivelul elementar al „terapii de caz” în munca socială, ci la cele mai înalte niveluri ale discursului public.

Cu toate succesele obținute, Cernea consideră că sociologia nu a fost inclusă încă pe deplin în activitățile Băncii Mondiale, cu toate că Banca a progresat mult în ultimii zece ani și îndrumă acum alte agenții internaționale de dezvoltare în această privință. „Suntem încă prea puțini la număr”, spune Cernea. Anumite programe ale Băncii au eșuat, fără îndoială, din cauza insuficienței analize a componentelor lor sociale. Parafrazând titlul celebrului său volum sociologic „*Putting People First*”, Cernea spune: „Nu ezită să declar că atunci când oamenii nu sunt puși „pe primul plan” (*when people don't come first*), rezultatele nu sunt prea bune, sau apar prea târziu. Banca Mondială mai are încă un drum lung de parcurs”.

Datorită faptului că sociologii se manifestă adesea ca critici din interior și „orice perlă produce o iritație scoicii” (*any pearl is an irritation to the Shell*), sarcina integrării devine de două ori mai dificilă. Dar experiența lui Cernea trebuie să încurajeze pe alții care lucrează în cadrul unor asemenea organizații și urmărește să introducă schimbări spre mai bine: „Cu toate că eu am fost adesea un critic din interior, Banca a recunoscut contribuția mea, m-a promovat și a dovedit că este o organizație deschisă spre acest tip de analiză. Am simțit că trebuie să demonstrez valoarea sociologiei ca disciplină, nu numai a mea personal. Există un ferment activ în disciplina noastră, pe care noi trebuie să-l dezvoltăm, să-l eliberăm, să-l valorificăm și să-l facem captivant”.

Sociologia practică corect acționează ca o spirală infinită de *feed-back*. Pe măsură ce munca de teren informează politica socială, analiza impactului real impune o regândire a conceptelor sociale de bază, care la rândul lor informează politica și practica socială. Ca un exemplu, Cernea își amintește cum a devenit evident că modelul conceptual inițial al procesului de strămutare a populației centrată pe conceptul de tensiune socială (*stress-related conceptual model*), a îndreptat atenția spre un efect psihologic derivat, secund, în loc să concentreze atenția asupra a ceea ce este fundamental și principal – prăbușirea mijloacelor de subzistență socio-economică a celor strămutați. Aceasta este sociologia în ceea ce are ca mai bun. Creșterea influenței sociologiei se reflectă și în absorbirea treptată a limbajului sociologiei și antropologiei în „discursul” Băncii. Termeni ca „identitate culturală”, „participare”, „rețele sociale”, „coeziune socială”, „populații tribale” ș.a.m.d. au devenit frecvenți. Experții tehnici, preocupați de latura fizică a programelor de construcții infrastructurale, încep să se gândească în termeni conceptuali modificați. Această subtilă dar importantă modificare „gresează” treptat roțile pentru o apropiere între inginerie, sau analiza financiară și latura științelor sociale, între practică și politică, între conceptualizare și implementare.

Ce ar trebui să preocupe pe sociologi în următorii câțiva ani, în special acum când ne apropiem de pragul secolului XXI? Cernea pune accentul pe educație și pregătire, pe crearea de noi aptitudini și instrumente pentru diverse domenii de activitate, precum și pe studierea mai aprofundată de către sociologi a proceselor economice. Datorită faptului că economiștii au creat instrumente de măsurare mult mai exactă a variabilelor economice, „cunoașterea” sociologică apare, comparativ, mai vagă, lipsită de rigoare. Sociologii, consideră Cernea, trebuie să producă tehnici și unități de măsură mai exacte și mai comparabile în scopul de a face contribuțiile noastre credibile și profesionale.

În scopul de a plasa cunoștințele de sociologie în lumea reală a aplicațiilor practice și a formulării politicilor sociale, sociologii trebuie să se implice mai mult în meta-analiza cercetărilor deja desfășurate. Aceasta înseamnă a examina amănunțit multe studii aplicate referitoare la un tip sau altul de proiect de dezvoltare, și a scoate în evidență proprietățile lor comune, spre a elabora modele, politici și demersuri noi etc., sau pentru a reajusta pe cele deja existente. După cum remarcă Cernea, „printr-o analiză retrospectivă ne vom putea da seama dacă dificultățile de care ne lovim sunt de ordin teoretic, sau metodologic, sau provin din modele inadecvate de comunicare între cercetători, practicieni sau conducători politici”. Distanța care persistă între științele sociale și practicieni nu necesită din partea sociologilor un efort pentru a găsi mijloace instituționalizate de traducerea sistematică a rezultatelor cercetării în practică, susține Cernea*.

Sociologii ar trebui să se concentreze asupra mai bunei înțelegeri a modelelor ascunse ale interacțiunii sociale, mai curând decât să adune la nesfârșit opinii individuale despre evenimente efemere. Metodele calitative rămân esențiale pentru că ele permit o mai bună utilizare a aparatului conceptual al sociologului în interpretarea descoperirilor empirice. „Doresc să pot trimite sociologii într-o comunitate dată, ca ei să revină pentru a-mi descrie cum funcționează ea ca organism viu”, spune Cernea. Forța perspectivei sociologice constă în capacitatea noastră de a descrie și de a interpreta puterea, conflictele, precum și constrângerile care limitează potențialul uman și „rămân invizibile pentru ochiul neinstruit”.

Viitorul sociologiei peste ani va reflecta probabil o sinteză a perspectivelor calitative și cantitative, împreună cu o doză sănătoasă de orgoliu disciplinar combinată cu colaborări interdisciplinare. În domeniul dezvoltării, grupul de sociologi al Băncii Mondiale realizează această sinteză de pe acum și servește drept model prin contribuția sa.

* Michael M. Cernea, „*Social Science and the Shifting of Policy on Population Resettlement*”, Washington D.C., The World Bank, 1975.